

FACKBOKENS DAG I NÄSSJÖ 12 april 2016

Referat av Mathias Alexandersson

"Fackboken är ett botemedel mot snuttifieringen av det offentliga samtalet". Så uttrycker sig en av de inbjudna författarna på Fackbokens dag, som anordnas för första gången den 12 april 2016 i Nässjö.

Kulturhuset Pigalle i Nässjö

Åtta fackboksförfattare och 70-talet besökare hade samlats i kulturhuset Pigalle. Väderleksmässigt stod det klart redan på morgonen att en strålande dag väntade. Skulle en lika lyckosam prognos kunna utföras för fackboken anno 2016? Inte nödvändigtvis.

Det talas ibland om fackbokens marginaliserade ställning - kanske inte försäljningsmässigt, där står den sig faktiskt ganska väl - men som förmedlare av kunskap i det offentliga samtalet. För Anna Alsmark, en av initiativtagarna till Fackbokens dag, var drivkraften att lyfta fram fackbokens och fackboksförfattarnas roll för folkbildning, debatt och diskussion, något som hon anser har hamnat i skuggan av skönlitteraturens storsäljare och snabba sociala medier.

Författarcentrum Syd, som Anna Alsmark företräder, är det ingen liten skara organisationer som gått ihop för att göra dagen möjlig: Sveriges Författarförbund, Regionbibliotek Region Jönköpings län, Nässjö kommun, Sörängens Folkhögskola och Studieförbundet Vuxenskolan.

Först på föredragslistan stod Sara Lövestam. Hon inledde med att tala om hur hon i rollen som SFI-lärare kommit att utveckla ett särskilt intresse för grammatik i allmänhet, och verb i synnerhet. Erfarenheterna från svenskundervisning utmynnade i boken *Grejen med verb*. Kryddat med exempel från boken återgav Lövestam hur hon utrustad med en portion humor och en portion fantasifull metaforik lyckades med konststycket att väcka sina elevers språkliga nyfikenhet och få dem att utforska svenska språkregler av egen lust. Av de återkommande skratten att döma verkar även åhörarna på plats i Nässjö roade av att fundera över de exempel som ges, saker som för en utomstående hade räckt för att bekräfta bilden av det svenska språkets lätt bisarrt till sin natur.

Sara Lövestam

Strax därpå tog Bengt Fredriksson vid, som även han brottats med frågan om hur det svenska språket kan göras mer lättillgänglighet. Mot bakgrund av böcker på lätt svenska redogjorde han för några av avvägningarna som präglat hans senaste projekt – en bok på lätt svenska om något synnerligen komplicerat, nämligen Albert Einstein. Fredriksson berättade att hans strävan efter att återge Einsteins historia på ett någorlunda sammanhållet vis nödgat honom att ta sig vissa friheter när det kom till hur nära han hållit sig till kronologin i Einsteins biografi. Projektet medförde även att det blev önskvärt att i mesta möjliga mån undvika sidospår, något som annars hör de allra flesta historiska biografier till. Föredraget konkluderades med ett citat av Einstein som på samma gång kunde sägas illustrera även Fredrikssons syn på saken: "If you can't explain it simply, you don't understand it well enough".

Bengt Fredriksson berättar om boken om Einstein

När föredragen om det svenska språket var till ända gled Fackbokens dag över i det som skulle bli dagens huvudtema: andra världskriget och högerpopulismen. Inte mindre än fyra av föredragen skulle komma att beröra ämnet.

Anders Rydell var först ut och berättade om nazisternas plundring av europeisk konst och litteratur under andra världskriget. Folke Schimanski var nästa man på tur, och inledde sitt föredrag med att tala om det andra världskriget i ett mer globalt perspektiv. Han framhöll behovet av att undvika den eurocentriska hållning till tidsperioden som ofta framkommer i populärvetenskapliga sammanhang, där det ofta glöms bort att andra världskriget sträckte sig långt bortom Europas gränser och under närmare ett decennium skördade offer såväl i Afrika som i Asien, Latinamerika och Oceanien.

Folke Schimanski

Annette Rosengren ägnade sitt föredrag åt att berätta om de intervjuer hon gjort med människor som flytt från mellanöstern och tagit sig till Grekland. Det visade sig emellertid inte vara en trygg plats som väntade dem där utan ett land i kris. Migranterna slungades rakt i händerna på en gryende högerpopulism – en utveckling som inte är ovanlig i samhällen som genomgår en ekonomisk kris.

Anna-Lena Lodenius berättade för egen del om behovet av att nyansera bilden som ofta förmedlas i media av ett demokratiskt Europa som är på väg att gå under till följd av ett koordinerat nynazistiskt maktövertagande. Den mediala önskan om att likställa dagens utveckling med det som skedde i Tyskland på 1930-talet har ytterst svagt stöd i den uppsjö av forskning som publicerats de senaste åren, framhöll Lodenius. Forskningen visar om något att högerpopulismen är mångfacetterad och i flera avseenden motsägelsefull, sett till dess geografiskt och historiskt varierande uttryck.

Dagen avslutades i ett desto muntrarare tonläge av Tomas Bannerhed, som i ett samtal med Anders Sundelin uppehöll sig vid fåglar och hur det kunde komma sig att fåglarnas symbolladdning varit så stark att den närapå kommit att prägla Bannerheds hela författarskap.

Dessförinnan hade Lars Magnar Enoksen hunnit ta plats på scen och talat om vikingatidens kulturhistoria så som den blivit känd utifrån runristningar som i somliga fall går tillbaka tusentals år i tiden. Enoksen framhöll att runskrifterna låtit avslöja allt ifrån en fäbless för att betrakta historien som enda långt äventyr, till föreskrifter om kvinnors arvsrätt och urgamla fragment av dikter skrivna på rim.

Mot slutet av sitt föredrag erbjöd sig Enoksen att ge en demonstration av hur den fornnordiska kulturen kunde låta. Få hade nog kunnat förutspå vad som väntade. Efter att ha tagit av sig egen mikrofon (enligt Enoksen själv för att inte skrämman slag i åhörarna) brast han ut i "galdring" - en osedvanligt högljudd sång som i Nordisk Familjebok beskrevs som ett "magiskt kväde, med vilket man ansåg sig kunna åstadkomma övernaturliga verkningar".

Lars Magnar Enoksen

När galdringen klingat av och fackbokens dag var till ända bestod åtminstone två intryck av den samtida svenska facklitteraturen. För det första: fackboken utmärker sig genom att belysa och nyansera några av vår tids mest komplexa och omdiskuterade frågor. För det andra: Fackboksförfattarna brottas med sin egen genre. De förstår att behovet av att vara trogna komplexiteten i sina studieobjekt kan göra det svårare för deras läsare att hänga med på noterna. De förefaller att sträva efter en balans mellan att nyansera och tala klarspråk om sitt ämne.

*Högt: Anders Rydell, Anders Sundelin
Mitten: Sara Lövestam, Annette Rosengren
Nere: Vänster: Anna-Lena Lodenius, Folke Schimanski, Lars Magnar Enoksen*

Text och foto: Mathias Alexandersson

alexandersson.mathias@gmail.com

Korrespondent för Fackbokens dag, till vardags förman för Ordkonst, Akademiska föreningen i Lund